

Sri Lanka som ett avskräckande exempel

Det finns folk som vill ha ett helt ekologiskt lantbruk utan bekämpningsmedel och mineralgödsel. Förmodligen är det samma människor som vill att bränslen ska vara så dyra att bönderna inte har råd att bearbeta jorden. Det kan också vara samma människor som motsätter sig moderna växtföreläggningstekniker, även om dessa är både miljö- och klimatvänliga.

Dessa människor har nog aldrig hört talas om de senare årens jordbrukspolitik på Sri Lanka, som tidigare kallades Ceylon. Vi kan hämta en del lärdomar från denna tropiska ö, även om landet ligger långt bort och de viktigaste grödorna är ris, te och gummi. Det anser i alla fall en grupp av australiensiska forskare.

FÖRBUD TILL FÖRBANNELSE

År 2015 förbjöd Sri Lankas president all användning av glyfosat. Det blev så allvarliga konsekvenser att man år 2018 tvingades upphäva detta förbud. Men år 2021 var det dags igen. Då beslöts att landets jordbruk inte fick använda mineralgödsel. Detta förbud gällde under cirka ett år. Det uppstod matbrist och hungrande folkmassor stormade presidentpalatset. Presidenten flydde utomlands, men den härskande familjen kunde sitta kvar. Under samma period härjade Covid19, men det uppges inte vara pandemin som förorsakade medborgarnas protester mot jordbrukspolitiken.

Förbudet mot mineralgödsel skapade enorma skador av alla slag. Artikelförfattarna uppskattar att de ekonomiska förlusterna var i storleksordningen några hundra miljoner amerikanska dollar. Produktionen på såväl familj jordbruken som storjordbruken föll kraftigt och därmed blev det hungersnöd bland befolkningen. Detta land, som tidigare var en stor exportör av livsmedel, fick istället importera mat. När lantbrukarna inte kunde få tag på gödsel hittade de på allsköns andra medel att sprida på sina odlingar. En del av dessa var klart farligare för både miljö och människors hälsa. Särskilt illa var att desperata bönder blandade ihop diverse skadliga medel till cocktails.

SLOG MOT EXPORT

När produktionsvolymerna föll, kom också förädlingsindustrin att lida. Exporten sjönk, Sri Lankas teer fick rykte om dålig kvalitet på världsmarknaden och ryktet försämrades även av att den politiska ledningen baktalade landets lantbruk. Således införde Japan, som tidigare var den största köparen av teer från Sri Lanka, ett totalt importstopp för lankesiska teer.

En förklaring till presidentens jordbrukspolitiska beslut är att landet under många år hade subventionerat mineralgödsel.

Givetvis hade gödseln bidragit till högre skördar och förbättrat böndernas ekonomi. Det var viktigt för detta fattiga land, som dessutom hade plågats av ett hemskt inbördeskrig. Samtidigt var subventionerna kostsamma för landets finanser och överförbrukningen av mineralgödsel medförde att vattendrag förorenades.

En anledning till ledningens agerande kan vara att en region i landet hade plågats av en epidemi av njursvikt och det cirkulerade ett rykte om att sjukdomen berodde på att folk hade fått i sig mineralgödsel. Det fanns inga vetenskapliga bevis för sambandet, men politiker reagerar ju ofta på oriktiga uppfattningar.

Inte minst betydelsefullt är att presidenten hade dåliga rådgivare. En person i hans närhet var en indier som var ekologisk aktivist. Denne person var bara ideolog och hade ingen kunskap om vare sig lantbruk eller ekonomi.

VARNAR FÖR PSEUDOVETENSKAP

De australiensiska artikelförfattarna har inget emot ekologisk produktion, men de poängterar att allting måste vara genomanalyserat och marknadsstyrt. Om konsumenterna vill ha ekologiska produkter, ska de kunna få sådana, men politikerna ska inte styra. I sin analys av den lankesiska politiken sedan 2015 sammanfattar forskarna med några tänkvärda ord, här översatta från engelska:

”Sund politik, som bygger på väletablerad vetenskap och ekonomisk teori samt välbeprövad erfarenhet, och som är skapad, utvecklad och genomförd genom rigorösa processer, är nyckeln till nationers rikedom och folks välfärd. Samtidigt bidrar de till att privat och offentlig sektor får kunskap om mekanismer för att klara av konjunkturcykler och andra utmaningar. Dagens pseudovetenskap, åtföljd av antivetenskapliga värderingar och föreställningar, motverkar politiska mål att förbättra människors försörjning och liv.”

Källa: Rathnayake, C., Malcolm, B., Griffith, G., & Sinnett, A. (2023). *An economic retrospective on the policy banning Glyphosate in Sri Lanka between 2015 and 2018: The case of the tea industry. International Journal on Food System Dynamics*, 14(4), 469-480. DOI: 10.22004/ag.econ.346719

JERKER NILSSON
INSTITUTIONEN FÖR EKONOMI
SLU UPPSALA